

ПЪРВИ ВПЕЧАТЛЕНИЯ И ИЗВОДИ ОТ ПРОВЕДЕНО АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ СРЕД УЧИТЕЛИ ПО ОТНОШЕНИЕ ЧЕТЕНЕТО И ДИГИТАЛНАТА ГРАМОТНОСТ ПРИ УЧЕНИЦИ ДО 11 ГОДИНИ

Любомира Петрова Парижкова¹, Симона Иванова Душева², Паола Леополд Галович²

¹Университет по библиотекознание и информационни технологии, София

²Студенти от УниБИТ, София

FIRST IMPRESSIONS AND CONCLUSIONS FROM A SURVEY CONDUCTED AMONG TEACHERS ON READING AND DIGITAL LITERACY IN STUDENTS UP TO 11 YEARS OF AGE

Lubomira Parijkova¹, Simona Dusheva², Paola Galovich²

¹ University of Library Studies and Information Technologies, Sofia

² University of Library Studies and Information Technologies, Sofia

* Авторите изказват благодарност към научен проект ДН 05/8 „Дигитални компетенции и медия образование в предучилищна и начална училищна възраст“ за финансиране на настоящата работа.

Abstract: The report aims to present a survey conducted in connection with the project „Digital competencies and Media education at preschool and primary school age (2016–2019)“ DN05/ 8-2016 headed by Prof. Dr. Romyana Papancheva. The working group „Interconnection between reading and digital literacy“ managed by Assoc. Prof. Lubomira Parigkova researched whether and how the development of student’s reading and functional literacies from the initial stage of education may influence on the formation of their digital literacy. Three questionnaires were developed – for students, for parents and for teachers. This article focuses on teachers’ responses.

The accent of the research of teachers’ opinion is on their assessment of pupils’ reading skills and pupils’ skills to work with digital technologies. It will also investigate teachers’ self-assessment of digital competencies.

Keywords: students, teachers, survey, digital literacy, reading.

Цел на настоящата статия е да представи някои резултати от проведено в периода м. април–май 2018 г. анкетно проучване сред учители в България, което търси взаимовръзката между четенето и дигиталната грамотност при деца до 11 години.

Акцентът в проучването пада върху оценката на учителите на четивните умения на техните ученици и на техните умения да работят с дигитални технологии. Разчита се също и на самооценката им по отношение на собствените им дигитални умения. Анкетата е разделена на три секции: „Четивна и функционална грамотност“, „Дигитална грамотност“ и „Взаимовръзка между четенето и формирането на дигитална грамотност при ученици до 11 години“. Анкетната карта завършва с демографска част, която обхваща стандартните данни за пол, възраст, образование, трудов стаж, местоживееене.

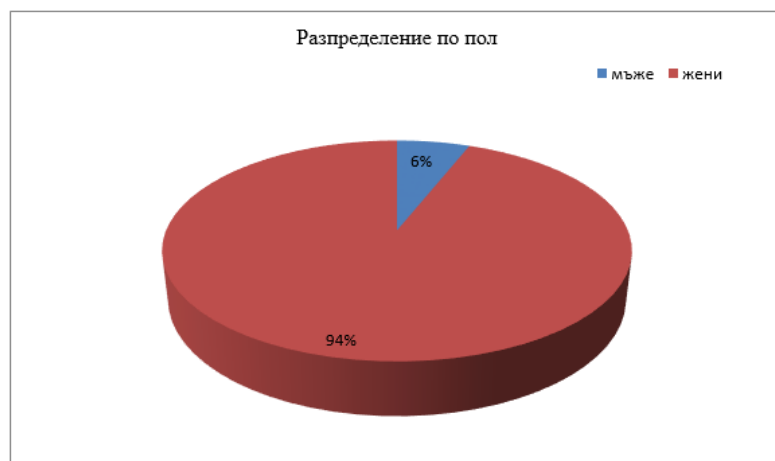
В секция „Четивна и функционална грамотност“ са заложили за проучване на няколко критерия със съответните показатели – запознатост със същността на четивната и функционална грамотност; търсене на допълнителни стимули за увеличаване на четивната грамотност на учениците (чрез провеждане на специални занимания с акцент върху четенето или на нетрадиционни похвати и мероприятия за стимулиране на четенето, например); на четивната грамотност на учениците. Въпросите са девет, като два от тях са отворени, един предлага 5 отговора (учителят трябва да оцени по шестобалната система мотивацията на учениците за четене), а останалите са с отговори „да“ или „не“.

В секция „Дигитална грамотност“ учителите е необходимо да представят своята степен на запознатост със същността на дигиталната грамотност (познаване на официални документи, отнасящи се до термина дигитална грамотност, например). Въпросите в тази секция са 11, като един е отворен, 8 са с отговори „да“ или „не“ и два са с четири възможни отговора – използвана е матрицата за самооценка на ни-

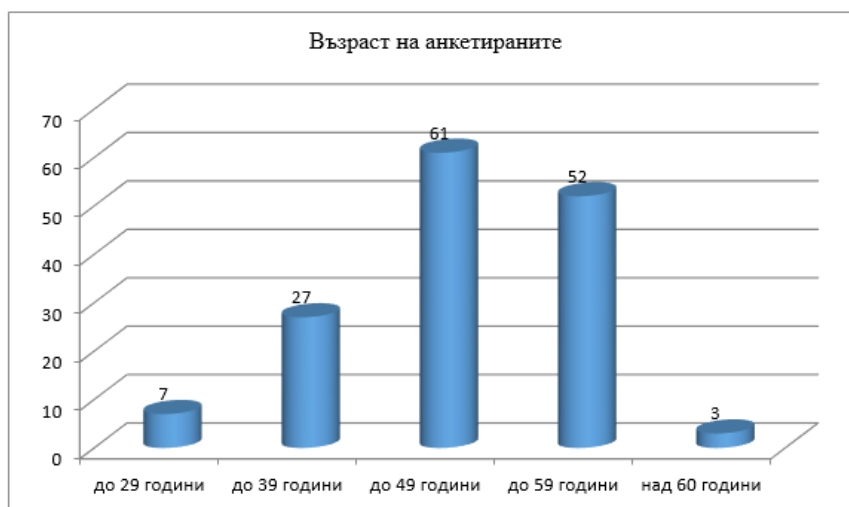
вата на дигитални компетенции, като е добавен и отговор „нямат такива умения“ на въпроса към учителите „Как определяте своите умения за работа с дигитални технологии?“ и съответно „нямат такива умения“ – когато се отнася да оценят уменията на своите ученици.

В секция „Взаимовръзка между четенето и формирането на дигитална грамотност при ученици до 11 години“ се търсят връзки и закономерности според мнението и наблюденията на учителите. От осемте въпроса един е изцяло отворен, към един е приложена Ликъртова скала с пет възможни отговора – от „твърдо не съм съгласен“ до „твърдо съм съгласен“. Останалите въпроси са с отговори „да“ или „не“, но при положителен отговор се предоставя възможност за доизясняване чрез написване на коментар от страна на учителя.

От отговорилите 186 учители – 141 са жени и девет са мъже. 150 учители са дали информация за своята възраст, като приблизително са равни по брой учителите между 40 и 49 години и между 50 и 59 години. Само седем учителки са на възраст под 29 години и трима учители (един мъж и две жени) са над 60-годишна възраст.

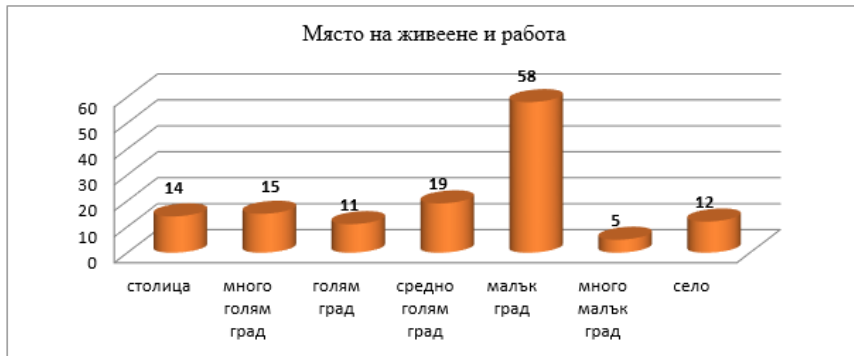
Фигура 1. Разпределение на анкетираните учители по пол

Фигура 2. Разпределение на анкетираните учители по възраст

139 респонденти са дали отговор за трудовия си стаж, като разпределението е както следва: новоназначени са петима, 18 имат стаж между 1 и четири години, 11 са работили в училище между 5 и 9 години, над 10 години трудов стаж имат 39 учители, 81 учители имат над 20 години трудов стаж.

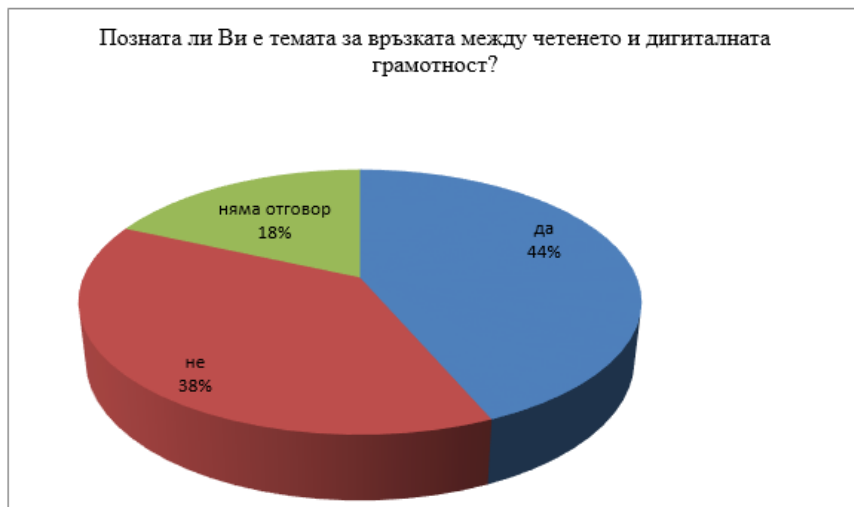
52 души не са дали информация за мястото си на живеене. 14 от анкетираните са от столицата, 15 са от много голям град с население над 200 хил. жители, 11 са от голям град, 19 – от средно голям град с население от 30 хил. до 100 хил. жители, 58 от отговорилите на анкетата учители са от малък град, петима от много малък (с население под 10 хил. жители), 12 са от село.

Фигура 3. Разпределение на анкетираните учители според мястото на работа и живеене

24 учители са с висше образование степен бакалавър, 121 – магистър.

На въпроса „Позната ли Ви е темата за връзката между четенето и дигиталната грамотност?“ 44% от учителите отговарят утвърдително, а 38% – отрицателно.

Фигура 4. Въпрос „Позната ли Ви е темата за връзката между четенето и дигиталната грамотност?“

„Намирате ли закономерности между степента на овладяване на четенето в училище и използването на дигитални технологии от децата?“ е въпрос от третата секция на анкетата. 55% от отговорилите не намират закономерност между четенето и дигиталните технологии. 45% – съответно смятат, че има такава взаимовръзка.

Фигура 5. Въпрос „Намирате ли закономерности между степента на овладяване на четенето в учи-

лице и използването на дигитални технологии от децата?“

Седемнадесет от респондентите дават и свои интерпретации за закономерността между степента на овладяване на четенето в училище и използването на дигитални технологии от децата. Ето някои от тях:

- Дава доста предимства – развива критическо мислене върху достоверността на информационни източници.
- Николай е силен в четенето и в технологиите. Атанас е слаб в четенето и силен в технологиите.
- Четенето предизвиква интереса на учениците и те търсят повече и повече информация и по този начин развиват най-различни компетентности, не само дигитални.
- Свикват да четат чрез компютърни игри. Някои не желаят да четат.
- Качествената употреба на технологиите възпитава навици. Едно от тях е четенето. То се усъвършенства във времето.
- За съжаление учениците по-малко четат българска литература и четат по-трудно, отколкото се ориентират при използването на игри и др. с англ. Език.
- Повишаване четивната техника, концентрация.
- Използването на дигитални технологии е частично без степен на четивна технология.
- В днешно време да не можеш да четеш и да не можеш да използваш онлайн устройството си е равнозначно.
- Трябва да знаеш какво търсиш, къде да го намериш и как да го приложим.
- Целесъобразно ползване на ДГ е в пряка връзка с четенето.
- Посещават онлайн библиотеки.
- Конструират лесно изречения. По-лесно умеят да обобщават, анализират и сравняват.
- Търсене на информация в интернет.

Фигура 6. Въпрос „Имате ли наблюдения и съответно предположения и/или изводи за взаимодействието между четенето и дигиталната грамотност?“

24% от общия брой респонденти не са дали отговор на този въпрос. 73% от отговорилите учители нямат лични наблюдения и съответно предположения за взаимодействието между четенето и дигиталната грамотност.

От отговорилите преобладават тези, които не откриват причинно-следствена връзка между четенето и дигиталната грамотност.

Ето и някои от интерпретациите:

- По-позитивно отношение към заобикалящата среда.
- Дигиталната грамотност надгражда уменията за критично мислене и синтез на прочетената информация. Това усъвършенства четенето.
- Би трябвало дигиталните умения на ученика да го правят по-грамотен, но не се получава при всички

ки ученици.

- Когато ученикът не чете разчита на принципа на проба-грешка.
- Децата, които прочитат списъка от книги за лятно четене, имат по-добра дигитална грамотност.
- Би трябвало дигиталните умения на ученика да го правят по-грамотен, но не се получава при всички ученици.
- Когато ученикът не чете разчита на принципа на проба-грешка.
- Децата, които прочитат списъка от книги за лятно четене имат по-добра дигитална грамотност.
- Използването и позволяването да се използват дигитални устройства стимулира четено на учениците. Те искат да знаят, да могат, да разбират. Ето ви мотив да ги стимулираш да четат.
- Качествен продукт получаваме от четящи хора.
- Придобиване на всякакъв вид познание е по-лесно и пълно, ако имаме дигитални компетенции.
- Дигиталната грамотност предполага повече четивни умения.
- За да използва дигитални технологии трябва да чете с разбиране.
- Учениците, които четат по-добре, използват по-ефективно технологии.
- Когато се прекали се зомбират.
- Стимулира се познавателната му активност, развива мисленето и въображението.

Фигура 7. Въпрос „Вярно ли е според Вас твърдението: „Колкото повече чете един ученик, толкова по-добра дигитална грамотност ще развие“?

Смятате ли, че дигиталните технологии могат да подпомогнат читателските умения на учениците?

Фигура 8. Могат ли дигиталните технологии да подпомогнат четенето?

68% от отговорилите учители смятат, че дигиталните технологии могат да подпомогнат читателските умения на техните ученици.

Смятате ли, че използването на приложения на дигиталните технологии могат да подпомогнат развитието на четивната грамотност на учениците?

Само 12 учители са дали препоръки в края на анкетата, което още веднъж показва слабата ангажираност с разискваната тема.

- Предложения и препоръки винаги има, но в повечето случаи надделяват интересите на различни индивиди, които си нямат представа от образованието.
- Обвързване с писането. Дигитално опитните изостават с фината моторика на ръката.

- Дигиталната грамотност трябва да е на дневен ред в българското образование. Дигиталните умения трябва да припокриват педагогическите практики, защото притежават непренебрежим потенциал да се справят с дефицитите на образователната система.
- Дигитализацията трябва да е по-широко застъпена в българското училище, с цел да кореспондира с потребностите на децата.
- Намаляване на децата в клас и въвеждане на технологиите в час! При 12 деца ще се случи, защото децата имат по-голяма нужда от индивидуална работа, отколкото преди 10 год.
- Според мен при все че целият ни живот е онлайн, защо не се измисли някоя съвременна игра, интерактивна, чрез която да се стимулира това. Да бъде актуално съдържание, а не с безинтересен край, на който децата се дразнят и не ги впечатлява. Игрите от ново поколение трябва да са актуални за децата, ако щете и с някой супер герой. Но на тях да им е интересно, а не някаква Баба Меца и няколко гърненца с мед.

Фигура 9. Могат ли приложения на дигиталните технологии да подпомогнат четенето?

- Езиковата грамотност понякога има връзка с използването на дигиталните технологии, понякога няма. Когато всичко е прекалено и летвата се вдига нагоре, без съобразяване с децата, те минават под летвата. Учебният план има нужда от много, много промени, които могат да дадат и направят само практикуващи учители с много стаж.
- Въвеждане на часове по компютърно моделиране. Оборудване на кабинети с техника за ползване от учениците. Работа с електронни учебници и тетрадки.
- По-скоро промени в учебната програма по всички учебни предмети - отпадане на 80-90% от материала и предоставяне на възможност на учениците да търсят информация от други източници.
- Да има часове в извънкласни дейности.
- Употребата на дигиталните технологии да бъде умерена. Да не се прекалява.

Първите впечатления от получените попълнени анкетни карти на учители са, че учителите с неохота попълват такива въпросници. Има много голям процент непопълнени докрай анкети, на много от тях е отговорено само със заграждане, без да се пише изискваната допълнителна информация. Общото впечатление е, че е подходът е твърде формален и не са дали така очакваната обратна връзка, чрез която може да се изгради цялостна картина на ситуацията в българските училища и да се потърси съответно разрешаване на възникналите казуси с четенето и дигиталната грамотност